

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Ліу Мінг «Формування навичок музично-інтонаційного мовлення у майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки», подану на здобуття ступеня доктора філософії,

галузь знань 01 – Освіта/Педагогіка

спеціальність 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність теми дослідження. Сучасні тенденції в мистецькій освіті торкаються проблем професіоналізації, індивідуального розвитку кожного спеціаліста, його унікальної траєкторії становлення та удосконалення. В законах України зазначено необхідність компетентнісного розвитку, що пов'язаний з набуттям практично досконалих рис та дій майбутнього фахівця. Вчителя музичного мистецтва унормовує музично досконалий рівень майбутнього вчителя, його професійних здібностей та здатностей здійснювати музичний розвиток молодого покоління на вищому рівні його індивідуально-психологічних можливостей, у тому числі як музично інструментального виконавця, здатного представляти культуру звукомовлення, звуковидобування голосом або на музичному інструменті.

Найбільш серйозно та результативно в історії музичного знання проблема звуковедення досліджувалась та розроблялась тоді, коли проблема взаємодії музичної і мовної інтонації ставала особливо актуальною та цікавою для музичної творчості, навіть за умов відсутності застосування самого терміну «інтонація». Тож питання інтонаційної природи музики, сутності музичного інтонування, споріднені і відмінні риси музичної і мовної інтонації хвилювали музикантів, учених, педагогів не одне століття. Залишились питання інтонаційно-мовного характеру і для сучасного дослідження цієї проблеми, виведення цього поняття на рівень змістового музичного феномена.

Учителі музичного мистецтва потребують досконалого володіння навичками музично-інтонаційного мовлення, в руках яких знаходиться безпосереднє становлення музично-естетичної культури шкільної молоді, розвиток їх музично-творчих інтересів та потреб, здоров'я музично-слухового сприйняття мають бути підготовлені до відтворення шедеврів світової музичної творчості.

Історично започатковані ідеї були порушені в естетиці античності та музичній теорії (*Аристотель, Діонісій Галікарнаський*), у Давній Греції філософії середньовіччя (*Джон Котон*) і Відродження (*В. Галілеї*). Значний внесок у розробку цієї проблеми зробили французькі музиканти та енциклопедисти XVIII століття, які належали до Просвітництва (*Ж.Ж. Русо, Д. Дідро, А. Гретрі, К.В. Глюк*), пізніше теорію інтонації розробляли інші мислителі та музиканти XIX століття.

Теорії музичної інтонації та процесу інтонування, у тому числі писемного мовлення приділено наукову увагу *О. Вороновською, В. Вишинським, Н. Избицькою, І. Карабаєвою, Т. Кравцовим, О. Марковою, Н. Мозгольовою, Т. Олійник, О. Ребровою, Л. Цеплітісом, С. Шипом, Б. Яворським, ін.; стилістиці як*

художньо-музичній проблемі приділили увагу Б. Міліч, С. Шип, М. Старчеус, С. Науменко.

Серед іноземних авторів формування знань і навичок, психологія пізнання, ідеї філософії музики стали предметом дослідження таких вчених: Г. Вельфліна, Дж. Брунера (Jerome Seymour Bruner), Ричарда Паскаля (Richard Paskale); вітчизняні автори розглядали психологічні проблеми стосовно рефлексії (Н. Гузій, О. Копієвська, Подоляк, О. Спіліоті, Юрченко), закони риторики, пізнавальний інтерес (А. Болгарський, В. Буряк, Н. Лисіна, Г. Падалка, ін.), особистісно-індивідуальні, творчі прояви професійної діяльності (Б. Кобзар, О. Рудницька, Т. Осадча, І. Бех).

Заглиблення у вивчення обраної проблеми виявили наявність низки суперечностей: між необхідністю майстерного володіння слухо-фізіологічними контрольованими діями виконавця фортепіанних творів під час їх концертного відтворення та недостатньо усвідомленими діями піаніста у процесі набуття відповідних навичок у підготовчому процесі; бажаним обсягом навичок музично-інтонаційного мовлення різноспрямованого змісту та мірою усвідомлення їх теоретичного засвоєння перед практичним застосуванням; професійним значенням опанування навичками музично-слухового самоконтролю над художньо-емоційним результатом виконуваних фортепіанних творів і недостатньою мірою набутого досвіду застосування різними навичками музично-інтонаційного мовлення.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність зумовлені методологічною основою дослідження, яку становлять давньогрецька філософія та антична теорія музичного етносу (на основі ритмічної та ладової системи) з їх спробою об'єднати людину, світ і мистецтво; система інтонування як «одна з форм суспільної свідомості Б. Яворського; вчення про слухові відчуття як фізіологічну основу теорії музики, психологічні висновки щодо емоційності та раціональної оцінки діяльності суб'єктом, рухова теорія довільної уваги й уявлення, фізичної і фізіологічної акустики з музичною наукою і естетикою Германа Гельмгольца; концепція «інтонування» як зв'язок виконання музики з композиторською творчістю і слухацьким сприйняттям; висновки емоціології, зокрема її головне поняття емотивність; усвідомлення соціометричних критеріїв (С. Гончаренко). Теоретичну основу дослідження становлять історичні ідеї, порушені в естетиці античності, Давньої Греції, філософії середньовіччя Відродження музичній теорії (*Аристотель, Діонісій Галікарнаський, Джон Котон, В. Галілеї*); теорія інтонації мислителів та музикантів ХІХ ст., концепції та наукові висновки з філософії естетики музичного сприйняття, психології емоційно-почуттєвої сфери людини (А. Бергсон, Дж. Берклі, К. Гельвецій; теорії музичної інтонації та інтонування, писемного та неписемного мовлення (О. Вороновська, В. Вишинський, Н. Ізбицька, І. Карабаєва, Т. Кравцов, О. Маркова, В. Москаленко, Л. Цеплігіс, С. Шип, Б. Яворський); стилістика як художньо-музична проблема (Б. Міліч, С. Шип, М. Старчеус, С. Науменко); формування знань і навичок, психологія пізнання, ідеї філософії музики стали предметом

дослідження таких вчених: Г. Вельфліна, Дж. Брунера (Jerome Seymour Bruner), Ричарда Паскаля (Richard Paskale), Л. Тарапа-Більченко; теорія рефлексії (Н. Гузій, О. Копієвська, Подоляк, О. Спіліоті, Юрченко); закони риторики, пізнавальний інтерес, художні орієнтири (В. Буряк, Н. Лисіна, О. Новська, Г. Падалка, Л. Паньків, ін.), особистісно-індивідуальні, творчі прояви професійної діяльності (А. Зайцева, І. Бех Б. Кобзар, О. Реброва, О. Рудницька, Т. Осадча); особистісного та музично-професійного становлення майбутнього спеціаліста музичної галузі (А.Грінченко, О. Михайличенко, Г. Ніколаї, В. Орлов, О. Реброва, В. Черкасов); науково-педагогічне та методико-технологічне удосконалення у процесі фортепіанної підготовки (Н. Гуральник, Н. Білова, М. Демидова, Н. Мозгальова та ін.); виконавський інтерпретаційний рівень піаністів, що розкривається в умовах їх індивідуальної творчості, суб'єктне осягнення композиторського задуму, формування індивідуальної звукотворчої культури (Ж. Аністратенко-Хурсіна, Р. Верхолаз, Н. Кашкадамова, Б. Милич, Т. Олійник, І. Шульгіна).

Підсилення актуалізації проблеми відбувається за рахунок розкриття важливої складової діяльності кожного майбутнього вчителя музичного мистецтва, його успішності як практика, а саме, носія цілого комплексу необхідних для музиканта навичок музично-інтонаційного мовлення, без якого виконання будь-якого музичного твору не є можливим. Вирішення цієї проблеми актуалізується за рахунок усвідомлення необхідності набуття комплексу професійних навичок майбутніх учителів музичного мистецтва, до яких відносяться навички музично-інтонаційного мовлення.

У першому розділі – «Науково-теоретичні основи дослідження» – визначено сутність музично-інтонаційного мовлення, яке представлено як інтегровану якість розгортання музичної думки, що розкривається у стилістичній єдності всіх музичних характеристик, різноманітних співставленнях морфологічних, синтаксичних та лексичних елементів для виконавського відтворення музичних творів у практиці роботи майбутнього вчителя музичного мистецтва із будь-якою слухацькою аудиторією; предсталено зміст *навичок музично-інтонаційного мовлення майбутнього учителя музичного мистецтва*, як майже автоматизовану комплексну музично-виконавську дію суб'єкта музичної освіти, якою він розкриває власний творчий потенціал, досвід, виконавсько-практичні прояви, що відтворюють музично-інтонаційні особливості його музичних здібностей та здобутків (мислення, інтерес, сприйняття, ерудиція, фантазія, креативність тощо).

В першому розділі виокремлено компонентну структуру обраного феномена, що складається з чотирьох компонентів з контетним комплексом відповідних навичок музично-інтонаційного мовлення: емоційно-мотиваційний компонент (навичка позитивної реакції на будь-яку складову цікавої інтонації; індивідуально-музичний компонент (навичка стиле-відповідного емотивного відгуку на музично-інтонаційний мовленнєвий прояв; навичка застосування художньо-образної та тематично-виразної цілісності); методико-технологічний компонент (навичка фіксації зразків музично-інтонаційних форм і навичка

застосування технологічно-усвідомлених понять та методичних прийомів музично-інтонаційного мовлення); творчо-виконавський компонент (навичка самостійного включення в розробку музично-інтонаційного мовленнєвого рішення й навичка слухового сприйняття та засвоєння музично-інтонаційних напрацювань видатних творців та виконавців фортепіанної музики).

У другому розділі – «Методологічні основи розкриття сутності музично-інтонаційного мовлення» – обґрунтовано педагогічні умови формування музично-інтонаційного мовлення майбутніх учителів музичного мистецтва: педагогічне керування процесом формування музично-інтонаційного мовлення (головна процесуальна складова навчально-творчої, навчально-виконавської, навчально-дослідницької діяльності); спонукання мотивації до музично-виконавської діяльності (усвідомлене спрямування власних потреб та інтересів на досягнення поставленої мети); активізація музично-слухового сприйняття різнобарвної інтонації (безсловесної та мовної щодо забезпечення ефективності прояву індивідуально-музичної характеристики кожної особистості; спонукання до набуття теоретичного та практичного досвіду розуміння й усвідомлення сутності музично-слухової інтонації (розширення знань, інтелектуальної спроможності).

Застосовано педагогічні принципи (когнітивно-емоційної єдності, стильової адекватності, музично-слухової активності, знаннєво-організаційний та інтеграційний, індивідуально-презентаційний, множинної варіативності творчого самовдосконалення, універсалізації сприйняття) на основі визначених наукових підходів: емоційно-рефлексивного, музикознавчого, особистісно-креативного, індивідуального психолого-педагогічного, полідіяльнісного.

У третьому розділі дослідження – «Експериментальна методика формування навичок музично-інтонаційного мовлення у майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки» – розроблено систему критеріїв та їх показників оцінки рівнів сформованості означеного феномена. Так, потребово-спрямованому критерію відповідали такі показники а) міра прояву потреби та інтересу до набуття відповідних навичок інтонування фортепіанних творів; б) міра емоційного забарвлення навичок музично-інтонаційного мовлення у процесі їх набуття; критерію обсяг відрефлексованих навичок музично-інтонаційного мовлення відповідали: а) ступінь різноманітності варіативного використання різних навичок музично-інтонаційного мовлення; б) міра комплексності застосування навичок музичності у проєктах музично-інтонаційного мовлення; критерій обізнаності у теоретико-практичному змісті навичок музично-інтонаційного мовлення передбачав такі показники: а) обсяг зафіксованих типових інтонаційних форм зі «стійким змістом» у популярних фортепіанних творах; б) міра дотримання теоретично виправданих методів набуття навичок музично-інтонаційного мовлення; *критерію творчо-гедоністичної активності* відповідали показники: а) міра самостійності у відпрацюванні набутого блоку навичок музично-інтонаційного мовлення; б) ступінь реалізації набутого блоку навичок у створенні інтонаційного проєкту шедеврів фортепіанної музики.

На основі розробленої системи критеріїв експериментально перевірено поетапну методику формування навичок музично-інтонаційного мовлення майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки. У ході виконання формувальної програми, застосовуючи ефективну систему методів у встановлених педагогічних умовах підтверджена результативність проведеного експерименту.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що: *уперше* визначено зміст поняття «музично-інтонаційне мовлення», що ми розуміємо як інтегровану якість розгортання музичної думки, яка розкривається у стилістичній єдності всіх музичних характеристик, різноманітних співставленнях морфологічних, синтаксичних та лексичних елементів для виконавського відтворення музичних творів у практиці роботи майбутнього вчителя музичного мистецтва із будь-якою слухацькою аудиторією; предсталено зміст навичок музично-інтонаційного мовлення майбутнього учителя музичного мистецтва, як майже автоматизовану комплексну музично-виконавську дію суб'єкта музичної освіти, якою він розкриває власний творчий потенціал, досвід, виконавсько-практичні прояви, що відтворюють музично-інтонаційні особливості його музичних здібностей та здобутків (мислення, інтерес, сприйняття, ерудиція, фантазія, креативність тощо) задля презентації публіці будь-якого віку художньо-образних музично-інтонаційних цінностей виконуваних фортепіанних творів; виокремлено компонентну структуру обраного феномена (емоційно-мотиваційний індивідуально-музичний, методико-технологічний, творчо-виконавський) з контентним комплексом відповідних навичок музично-інтонаційного мовлення (навичка позитивної реакції на будь-яку складову цікавої інтонації (звуко-висотне мовлення, оригінальний ритм, темброве незвичність) та навичка чуттєво-емоційної реакції на музично-інтонаційний мовленнєвий прояв до емоційно-мотиваційного компонента; навичка стиле-відповідного емотивного відгуку на музично-інтонаційний мовленнєвий прояв; навичка застосування художньо-образної та тематично-виразної цілісності до індивідуально-музичного компонента; навичка фіксації зразків музично-інтонаційних форм та навичка застосування технологічно-усвідомлених понять та методичних прийомів музично-інтонаційного мовлення до методико-технологічного компонента; навичка самостійного включення в розробку музично-інтонаційного мовленнєвого рішення й навичка слухового сприйняття та засвоєння музично-інтонаційних напрацювань видатних творців та виконавців фортепіанної музики до творчо-виконавського компонента).

Обґрунтовано педагогічні умови та принципи формування навичок музично-інтонаційного мовлення майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки; розроблено критеріальний апарат оцінки сформованості означеного феномена задля визначення рівнів його сформованості та поетапну методику формування відповідних навичок.

Уточнено зміст фортепіанної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва» з урахуванням формування додаткової системи контентного

комплексу навичок музично-інтонаційного мовлення; застосуванням виконавського досвіду студентів з представлення власної інтонаційно-творчої інтерпретації фортепіанних творів.

Подальшого розвитку дістало уявлення про наукові підходи щодо формування творчого потенціалу майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі навчання гри на фортепіано.

Подальшого розвитку дістала музично-звукова теорія звуковидобування у виконавській інтерпретації фортепіанних творів у процесі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості уведення до навчального обігу розробленої методики формування навичок музично-інтонаційного мовлення у процес фортепіанної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до творчої інтерпретації презентованої музики шкільній аудиторії; застосуванні отриманих теоретичних та експериментальних даних для оптимізації індивідуальної музично інструментальної підготовки спеціалістів, посиленні їх творчої самореалізації; розробки навчальних програм, методичних матеріалів з питань універсалізації фортепіанної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Представлена методика може бути застосована у підготовці майбутніх фахівців у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка та 02 Культура і мистецтво.

Повнота викладення матеріалів у публікаціях. Наукові положення дисертації, теоретичні, практичні, методичні здобутки відображено у 6 публікаціях автора, з яких 1 – у співавторстві. Із них: 3 – у фахових виданнях України, 3 – апробаційного характеру.

Особистий внесок здобувача визначається теоретичним обґрунтуванням сутності поняття «музично-інтонаційного мовлення», визначенням змісту компонентної структури обраного феномена. Статті написані українською та англійською мовами.

Під час обговорення було висловлено **такі зауваження:**

1. Доцільно було б більш конкретно розкрити визначені у дисертації додаткові педагогічні умови (проєктування моделі формування компонентного комплексу навичок музично-інтонаційного мовлення та практичне застосування та впровадження авторської дослідницької методики), які мають, на думку дисертанта узагальнений характер. Тим паче, що узагальнені педагогічні умови автором визначені як такі, які мають наскрізний характер.

2. Проаналізувати «інтонацію» за такими значеннями: як ритмо-мелодійний лад мови, послідовна зміна висоти тону, сили й часу звучання голосу, що відображає інтелектуальний та емоційно-вольовий зміст мовлення; тип, манера або відтінок вимови, що виражають яке-небудь почуття мовця, його ставлення до об'єктів мовлення; втілення художнього образу в музичних звуках; точність, рівність

звучання кожного тону музичного інструмента або звуку пісні щодо висоти, тембру та сили.

3.Показати в роботі порівнюючі показники контрольної та експериментальної груп на констатувальному етапі, провести аналіз кількісних та якісних результатів формувального експерименту, які підтверджують доцільність запровадження розробленої методики формування навичок музично-інтонаційного мовлення майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки.

4.Рекомендовано виправити певні стилістичні, граматичні, орфографічні помилки та огріхи технічного характеру (стр. 20, 29, 177, 203, а також в підрозділах «Висновки».

Зазначені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

ВИСНОВОК

У дисертаційному дослідженні Ліу Мінг на тему «Формування навичок музично-інтонаційного мовлення у майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки» представлено теоретичне обґрунтування та запропоноване нове розв'язання проблеми формування навичок музично-інтонаційного мовлення у майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки за авторською методикою, яка може бути доцільно запроваджена як для здобувачів спеціальності 025 Музичне мистецтво, так і 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Зміст дисертації відповідає визначеній меті; розв'язано поставлені здобувачкою завдання, основні положення дисертації мають наукову новизну, теоретичну та практичну значущість. Обсяг та структура дисертації відповідає вимогам, що сформульовані відповідно до дисертацій на ступінь доктора філософії. Зміст, сутність методичного контенту дисертації повністю відповідає спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). Результати дисертації пройшли апробацію на 7 науково-практичних конференціях, основні положення відображено у 6 публікаціях автора, з яких 1 – у співавторстві. Із них: 3 – у фахових виданнях України, 3 – апробаційного характеру.

Особистий внесок здобувача визначається теоретичним обґрунтуванням сутності поняття «музично-інтонаційне мовлення», змісту навичок музично-інтонаційного мовлення майбутнього учителя музичного мистецтва, виокремленням компонентної структури обраного феномена (емоційно-

мотиваційного індивідуально-музичного, методико-технологічного, творчо-виконавського).

Дисертація Ліу Мінг подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво), є ґрунтовним, самостійним, завершеним науковим дослідженням; за новизною постановки проблеми та її розв'язанням, практичною значущістю відповідає чинним вимогам п. п. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Дисертація Ліу Мінг обговорювалася 08 січня 2024 р., протокол № 8 на розширеному засіданні кафедри музичного мистецтва і хореографії Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». За результатами обговорення прийнято рішення рекомендувати дисертацію Ліу Мінг до захисту на здобуття ступеня доктора філософії.

Головуюча на засіданні кафедри музичного мистецтва і хореографії :

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри музичного мистецтва і хореографії
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Олена РЕБРОВА

Рецензенти

доктор педагогічних наук,
професор, професор кафедри музично-інструментальної підготовки

Алла ЛИНЕНКО

кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри музично-інструментальної підготовки

Оксана ГОРОЖАНКІНА

учений секретар
кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри музичного мистецтва і хореографії

Наталія БАТЮК

